

להפצת תורתו של הגהיק רבי הילל פאללאק זצלה"ה אבדיק סאטרענגן בעל הקודש הילולים

פרי קודש הילולים

בס"ד | מקץ - חנוכה תשפ"ה | גליון מס' 143 | שנה ג'

דברי תורה עפ"י הספה"ק "קודש הילולים"

הטעם שפרעה השיא ליוסף את אסנת

וַיִּקְרָא פְרָעוֹה שֵׁם יוֹסֵף צִפְנָת פַּעֲנָה וַיִּמְן לוֹ אֶת אֲסַנְתַּ בַּת פּוֹטִי פְרַע וּגְר'. (בראשית מא, מה).

אלקים בו', היה ברור לו שלא חטא. ועל כן שאל את פוטיפר, מה ראתה אשתו להוציא עליו לעז זה. ומשהשיב לו, שראתה באצטרולוגין שלה כנ"ל ולא ידעה אם ממנה אם מבתה, מיד "ויתן לו את אסנת בת פוטי פרע". כי על די זה יתגלו הצפונות, וכדמתרגם אונקלוס תיבות "צפנת פענח" - "גברא דמטמרן גלין ליה", וכך הכירו כולם את צדקתו. (ד"א קיב)

כתב יש לדקדק מה השייכות של שני עניינים אלו זה לזה. ואפשר לפרש, דהנה רש"י כתב לעיל (לט, א), שאשת פוטיפר ראתה באצטרולוגין שלה שעתידיה להעמיד בנים ממנו, ולא ידעה אם ממנה אם מבתה, והוה שגרם לה לפתותו. והנה כשראה פרעה חכמתו, כמו שאמר "הנמצא כזה איש אשר רוח

ביאור ראיית הגמרא שגיד הנשה נאסר עוד לפני מתן תורה

וְיָטַבַּח טַבַּח וְהֵכֵן (בראשית מג, טז).

ונראה לי לתרץ, דהנה באיסור דאורייתא אין נכרי נאמן במסיח לפי תומו (בבא קמא קיד, ב). ולכן לגבי שחיטה, שכן נח אינו חייב בה מן הדין, ורק הם החמירו לקיים את כל מה שעתיד להיאסר לבני ישראל, אמר להם "פרע להן בית השחיטה", ולא ציווה שישחטו בפניהם, משום דסגי בנאמנות של מסיח לפי תומו. מה שאין כן לגבי גיד הנשה, אמר להם טול "בפניהם" ולא סגי במסיח לפי תומו, ועל כרחך שגיד הנשה היה אסור להם מן הדין. (ד"א קיד)

איתא בגמ' (חולין צא, א), "אמר רבי יוסי ברבי חנינא, מאי דכתיב "וטבח טבח והכין", פרע להן בית השחיטה. "והכין", טול גיד הנשה בפניהם, כמאן דאמר גיד הנשה נאסר לבני נח".
הקשו התוס' (חולין שם ד"ה כמאן), "ואם תאמר דילמא לא נאסר, ואפילו הכי היו מקיימין. כמו שחיטה, דקאמר ליה פרע להם בית השחיטה", עיי"ש מה שתיצרו.

לחנוכה

תירוץ קושית התוס' גבי עששית שרתיה דולקת והולכת כל היום כולו

עֲשֻׂשִׁית שְׁהֵיְתָה דוֹלְקָת וְהוֹלְכָת כָּל הַיּוֹם כָּל הַיּוֹם וְהוֹלְכָת וְהוֹלְכָת כָּל הַיּוֹם כָּל הַיּוֹם (שבת כג, א).

ולפי זה אפשר לתרץ קושית הפני יהושע (שבת כא, א ד"ה אמר ר"ה), שהקשה, אמאי פתילות ושמנים שאין מדליקין בהן בשבת אין מדליקין בהן בחנוכה. דמשמע דאף בשמן שריפה אין מדליקין, והרי שמן שריפה הוה שמן טוב, ולא חיישינן בו לכיובי אלא שיש מצוה לשורפו מפני טומאה. דלפי הנ"ל לא קשה, דמכיון שיש מצוה לשורפו והיא מצוה אחרת מנר חנוכה, הוה ביזוי למצוה ומבטלות זו את זו.

ומעתה יש לתרץ קושיית התוס', דבחרש שוטה וקטן שהדליקו נר חנוכה, אין כאן שום מחשבה של מצוה, ועל כן אין צריך לכבות ולהדליק, כי אין מצוה אחת מבטלת חברתה. אבל כאן שהדליקה פיקח וחשב מחשבה למצוה אחת, על כן צריך לכבות ולהדליק, כי מחשבה למצוה אחת מבטלת חברתה?²

הקשו התוס' (ד"ה מכבה), "וא"ת אמאי מכבה וחוזר ומדליק, בהגבהה סגי כיון דהנחה עושה מצוה, דאטו מי גרע דלוקה ועומדת מהדליקה חרש שוטה וקטן וכו'.

נראה לי לתרץ קושית התוס' על פי דברי הר"ן (שבת דף ט, א מדפי הרי"ף) וז"ל, "דעד כאן לא שרינן אלא להדליק מנר לנר משום דתרווייהו חדא מצוה, כלומר מצות נר חנוכה, ומין במינו אינו בטל, אבל שארי מצוות נראה כמבטלות זו את זו". וכוונתו באומרו "ומין במינו לא בטל" אינה כמשמעותה בהלכות תערובות, שהרי שם קי"ל להיפך, דמין במינו בטל ודווקא בשאינו מינו בטל בששים. אלא ר"ל, דכששניהם אותה מצוה אין זה ביזוי למצוה ואינן מבטלות זו את זו, אבל כשיש ב' מצוות, שמדליק נר שבת מנר חנוכה, נראה כאילו זו חשובה מזו והוה ביזוי מצוה ונראה כמבטלות זו את זו.

1. ופירש רש"י, כמאן דאמר - במתניתין (חולין ק), גיד הנשה נאסר להם בעודם בני נח.

2. א"ה. תי של רבינו הגה"ק זצ"ל כאן הוא על פי תי' התוס' התם דמייירי בעששית שדלקה למצות שבת, אלא שתי' התוס' הוא דהתם שמדליקה בעתה ניכר הדבר שהוא מדליקה לשם חנוכה, ואכן בדולקה ועומדת מאתמול לשם חנוכה לא גרע מהדליקה חש"ו ואין צריך כיובי (מהרש"א). ולפי"ד התוס' נמצא, שאם הדליקה בעתה ניכר שהיא לשם חנוכה ואין צריך כיובי, ואם לא הדליקה בעתה לא ניכר וצריכה כיובי.

ומשמע מתוס' דאם הדליק חש"ו בער"ש ולא בעתה דלא ניכר הדבר שהדליק לחנוכה אה"נ דצריך לכבות, ולפי"ד רבינו הגה"ק זצ"ל אם הדליק חש"ו אין כאן כוונה שותרת למצוה אחרת אלא שאין ניכר שהיא של חנוכה אלא אם כן מדליק בעתה, דאז אף על פי שאין כוונה מכל מקום זמנה מוכיח עליה, מה שאין כן בהדליק בער"ש דאין כוונה ואין זמנה מוכיח.

"...ואולי אם המצא תמצא איזה דברי אגדה אשר ראוי לאמרם
בשבילי, אולי אבנה גם אני בעבורכם..."
שם בהקדמה

"וזאת באתי לרשום איזה ליקוטים למען ירוץ הקורא, ולאמר
בשבילי איזה דבר בכל שבוע..."
קודש הילולים ח"א עמ"ד

וְאֵנִי בְּחֶסֶדְךָ בְּטַחְתִּי יִגַּל לְבִי בִישׁוּעַתְךָ אֲשִׁירָה לְד' פִּי גַמַּל עָלַי (תהילים יג, ו).

והנה בפורים היה הנס בדרך הטבע, כי לא היה להם זכות, שהרי נתחייבו שונאיהם של ישראל כליה (מגילה יב, א), ולכן על זה נאמר רק "יגל לבי בישועתך" במדי. לעומת זאת, בחנוכה היה הנס מחוץ לדרך הטבע, כי היה להם הזכות שמסרו נפשם על מצוות ד', ולכן על זה נאמר "אשירה לד'" ביון, שאומרים בהם הלל ושירה. (ח"ב ק)

ובמדרש (מדרש תהילים יג, ז), "יגל לבי בישועתך במדי, אשירה לד' ביון".

נראה לפרש על פי המבואר בספר בינה לעתים (דודש טו), כי אמירת שירה שייכת על נס הבא בזכויותיהם של ישראל. אבל אם ישראל לא היו זכאים, והנס להצילם היה רק בזכות אבות או למען שמו הגדול, אין אומרים שירה.

היוונים לא הבינו את השילוב בין האמונה בהשגחה לבין ההשתדלות

תָּנוּ רַבָּנָן בְּיָמֵי מַלְכוּת יוֹן הַרְשָׁעָה גָּזְרוּ עַל יִשְׂרָאֵל שְׂכַל מִי שֵׁישׁ לוֹ בְּרִיחַ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יַחְקֹק עָלָיו שְׂאִין לְשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל חֶלֶק וְנַחְלָה בְּאַלְקֵי יִשְׂרָאֵל, מִיָּד הִלְכוּ יִשְׂרָאֵל וְעָקְרוּ בְּרִיחִים שֶׁבְּבִתְיָהֶם (אוצר המדרשים חנוכה ה).

וחובת ההשתדלות מאידך, ולכן אמרו, שכל מי שיש לו בריח יחקוק עליו שאין לו חלק ונחלה באלקי ישראל, כי אם הקב"ה הוא השומר, בריח זה למה.

נראה לי לפרש הרמז בזה, כי הנה הגם שהשי"ת הוא שומר דלתות ישראל, מכל מקום צריך לעשות האדם השתדלות בדרך הטבע, ולהניח בריח על דלתו ולסגורה לשמירה, ומכל מקום אף אחרי ההשתדלות ידע שהשי"ת הוא השומר דלתות ישראל.

ובני ישראל בגודל אמונתם הלכו ועקרו הבריחים שבבתיהם, כי באמת העיקר הוא האמונה והבטחון בהשי"ת ולא ההשתדלות. (ח"א ק)

והיוונים לא השכילו להבין ענין זה, של ההשגחה העליונה מחד

דברי תענוגים

מאת רבינו בנימין וואלף בן רבינו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, חותנו של רבינו הלל הזקן זצ"ל אב"ד אייבשיץ

בענין החיוב להדליק נר חנוכה בשני הפתחים של החצר

מעליו עול מלכות שמים, עד כדי כך לא יבואו לחושדו, אלא יאמרו שנכנס בפתח השני, מה שאין כן לענין חנוכה. ועוד יש לומר, דבהדלקת נר חנוכה שיש בה הפסד ממון, יחשדוהו שכשם שבפתח זה לא הדליק, כמו כן לא הדליק בפתח השני. אבל בתפילה שאין בה הפסד ממון, לא יחשדוהו, עכ"ד.

ובעז"ה נראה בעיני לתרץ קושייתו, דכתב המגן אברהם (אריח סי' צ סקכ"ב), אם יש ב' בתי כנסת בעיר, מצוה לילך להרחוקה, דשכר פסיעות יש, כדאינתא בבבא מציעא (דף קז). לפי זה, לגבי התפילה בביהכ"נ - גם אם יש רק בית כנסת אחד] לא יחשדוהו, אלא כשיראו שלא נכנס בפתח זה יתלו שייכנס בפתח השני, היותר רחוק, משום שכר פסיעות. אבל לגבי נר חנוכה, אין יתרון לפתח אחד על השני, על כן יש חשש שיבואו לחושדו.

ודוק וקל להבין, כי נכון בעזרת ה' ברוך הוא.

כתב הטור בהלכות חנוכה (אריח סי' תרי"א) וכן נפסק בשולחן ערוך (שם סעי' ח), חצר שיש לה שני פתחים משני רוחות, צריך להדליק בשניהן מפני החשד. והיינו כדאינתא בגמרא (שבת כג), דהחשד הוא מבני העיר העוברים ברוח אחת של החצר, ויאמרו, שכשם שלא הדליק בפתח זה, כן לא הדליק בפתח השני.

והקשה הרב בית יוסף, מאי שנא מהא דאמרינן במסכת ברכות (דף ת: ודף י"א), אסור לעבור אחורי בית הכנסת בשעה שהצבור מתפללין - דכיון שאינו נכנס, נראה כפורק עול ומבזה בית הכנסת (רש"י שם ס"א) - אבל אם יש לביהכ"נ פתח אחר [או שיש ביהכ"נ אחר בעיר; שו"ע אריח סי' צ ס"ח], מותר, ולא יבואו לחושדו. ואם כן, מדוע לא נאמר כן לגבי נר חנוכה, שלא יבואו לחושדו, אלא יאמרו, שהדליק בפתח השני.

ותירץ הב"י, דלענין תפילה שאני, שכיון שמי שאינו מתפלל הוא פורק

נא להתפלל וללמוד לזכות הרה"ח יואל בן חוה גיטל הי"ו לרפואה שלימה במהרה בתוך שאר חולי ישראל

לעילוי נשמת

הב' דוד עמיחי ב"ר אשר אורן ז"ל
נלב"ע כ"ח כסלו תשמ"ב
הרה"ח משה דוד ב"ר הלל שרייבר-סופר ז"ל
נלב"ע א' טבת
הרה"ח ישראל ב"ר שלמה צבי אופנהיים ז"ל
נלב"ע ב' טבת

הרה"ח אברהם יהודא בן רבינו הלל פאללאק ז"ל
נלב"ע כ"ו כסלו תרצ"ד
הרה"ח חיים זאב ב"ר אשר זעליג רוזמן ז"ל
נלב"ע כ"ו כסלו תשי"ט
הב' בנימין זאב ב"ר אהרן פיקסל הי"ד
נלב"ע כ"ו כסלו תש"ח

ת נ צ ב " ה

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו הם עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם)

"...מי שזכה להיות לו בנינים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (קודש הילולים בהקדמה)